

**6410124 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ: 19^{ος}-21^{ος} ΑΙΩΝΑΣ. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ**

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	6410124	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	-
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ιστορία της κατάρτισης των καθηγητών γαλλικής Μέσης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: 19 ^{ος} -21 ^{ος} αιώνας. Συγκριτικές προσεγγίσεις		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
		3	4
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικού υποβάθρου (Μάθημα ελεύθερης επιλογής)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Γαλλική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.uoa.gr/courses/FRL338/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές θα είναι σε θέση: • να αποκτήσουν μια σφαιρική και σε βάθος γνώριμία με την συγκεκριμένη θεματική περιοχή, γεωγραφικό χώρο και χρονολογική περίοδο • να αναγνωρίζουν τη συνθετότητα στην παραγωγή της ιστορικής γνώσης • να κατανοούν, να αναλύουν και να ερμηνεύουν διαφορετικά είδη ιστορικών πηγών, μέσα από την κριτική ανάγνωσή τους • να συγκρίνουν, να αναλύουν, να συνθέτουν ιστορικά δεδομένα, ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές και πολιτιστικές πολιτικές • να προβούν σε βιβλιογραφική- έρευνα και να μπορούν να εκπονήσουν μια ιστορική μελέτη
Γενικές Ικανότητες
• Ικανότητα για αναζήτηση, σύγκριση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών • Συμμετοχή σε διάδραση • Προαγωγή της δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης • Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής • Αυτόνομη εργασία • Ομαδική εργασία

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα εξετάζει την ιστορία της κατάρτισης των καθηγητών και καθηγητριών ξένων γλωσσών στην Ευρώπη και στην Ελλάδα από τον 19ο αιώνα έως σήμερα, με ιδιαίτερη έμφαση στη Γαλλική. Αφετηρία αποτελεί η συγκριτική μελέτη των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών που διαμόρφωσαν διαφορετικά μοντέλα προετοιμασίας του διδακτικού προσωπικού ξένων γλωσσών, σε συνάρτηση με την οργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την ανάπτυξη των πανεπιστημιακών θεσμών και τη συγκρότηση των ξένων φιλολογιών ως γνωστικών αντικειμένων. Στο επίκεντρο του μαθήματος βρίσκεται η ελληνική περίπτωση. Εξετάζεται η πορεία από την απουσία οργανωμένης αρχικής κατάρτισης κατά τον 19ο αιώνα έως τις πρώτες απόπειρες θεσμικής προετοιμασίας καθηγητών/τριών Γαλλικής, τη λειτουργία του Ειδικού Τμήματος του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, την ένταξη των γαλλικών σπουδών στο πανεπιστήμιο και τη σταδιακή
--

αυτονόμηση των Τμημάτων Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα προγράμματα σπουδών, στο εκπαιδευτικό προσωπικό, στο φοιτητικό κοινό, στις υποτροφίες και στους θεσμούς που συνέβαλαν στην επαγγελματική και επιστημονική νομιμοποίηση του πεδίου.

Η κατάρτιση των καθηγητών/τριών Γαλλικής προσεγγίζεται όχι μόνο ως παιδαγωγικό ή θεσμικό ζήτημα, αλλά και ως πεδίο πολιτιστικών και διπλωματικών σχέσεων. Αναλύονται οι μορφές συνεργασίας, εξάρτησης και ανταγωνισμού ανάμεσα στο ελληνικό κράτος, τους πανεπιστημιακούς θεσμούς και τους γαλλικούς πολιτιστικούς φορείς, καθώς και ο ρόλος της πολιτιστικής διπλωματίας στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών επιλογών.

Το μάθημα εντάσσει επίσης την ιστορία αυτή στους προβληματισμούς της Ιστορίας των Γυναικών και του Φύλου. Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών, και ειδικότερα της Γαλλικής, εξετάζεται ως πεδίο όπου οι γυναίκες απέκτησαν σταδιακά αυξημένη παρουσία, επαγγελματική αναγνώριση και πρόσβαση σε μορφές επιστημονικής εξειδίκευσης. Με τον τρόπο αυτό, η ιστορία της κατάρτισης των καθηγητών/τριών ξένων γλωσσών συνδέεται με ευρύτερες μεταβολές στη σχέση φύλου, εκπαίδευσης, εργασίας και πανεπιστημιακής γνώσης.

Παράλληλα, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες εξοικειώνονται με την ιστορική έρευνα μέσα από την ανάλυση πρωτογενών πηγών, θεσμικών κειμένων, προγραμμάτων σπουδών και αρχειακού υλικού. Στόχος είναι να κατανοήσουν τη συνθετότητα των παραγόντων που διαμόρφωσαν την κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού ξένων γλωσσών και να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής μελέτης εκπαιδευτικών θεσμών και πολιτικών.

Ενότητες

1. Η κατάρτιση καθηγητών/τριών ξένων γλωσσών στην Ευρώπη: θεσμοί, εκπαιδευτικές πολιτικές και πολιτιστικές ιεραρχίες
2. Η διδασκαλία της Γαλλικής και οι καθηγητές αυτής της ειδικότητας στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα.
3. Οι πρώτες απόπειρες θεσμικής οργάνωσης της κατάρτισης καθηγητών/τριών Γαλλικής στην Ελλάδα, 1897-1924.
4. Το Ειδικό Τμήμα προετοιμασίας καθηγητών Γαλλικής του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, 1925-1955. Μελέτη ανάλογων δομών σε Ευρώπη και κυρίως σε Γαλλία. Η συγκρότηση των γαλλικών σπουδών σε γνωστικό αντικείμενο στην Ελλάδα: προγράμματα σπουδών, υποτροφίες, φοιτητικό κοινό.
5. Οι ξένες γλώσσες και φιλολογίες στο ελληνικό πανεπιστήμιο: έδρες, θεσμοί και πολιτιστική διπλωματία. Σύγκριση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη.
6. Οι γαλλικές σπουδές στην Αθήνα, 1955-1976: προγράμματα σπουδών, προσωπικό και φοιτητικό κοινό.
7. Η αυτονόμηση των Τμημάτων Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ζητήματα ακαδημαϊκής συγκρότησης των προγραμμάτων: τα προγράμματα σπουδών στις δεκαετίες 1980 και 1990, σύγκριση των σημερινών προγραμμάτων σπουδών των Τμημάτων Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας σε ΕΚΠΑ και ΑΠΘ, σύγκριση με προγράμματα τμημάτων άλλων ευρωπαϊκών κρατών.
8. Παρουσίαση εργασιών που εκπόνησαν μέσα από αρχειακή έρευνα και επεξεργασία πρωτογενών πηγών.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	• Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία (PowerPoint) • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class: σημειώσεις, υλικό, πηγές, χρήσιμοι σύνδεσμοι, βιβλιογραφία και εργασίες σε ηλεκτρονική μορφή • Τρόποι επικοινωνίας με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες: μέσω email και e-class και κατά τις ώρες συνεργασίας που ορίζονται στην αρχή κάθε εξαμήνου.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	19 ώρες
	Διαδραστική διδασκαλία (Ανάλυση κειμένων μέσα στο αμφιθέατρο)	12 ώρες
	Παρουσιάσεις	8 ώρες
	Ατομική βιβλιογραφική έρευνα	6 ώρες
	Εκπόνηση της προφορικής παρουσίασης της εργασίας και συγγραφή εργασίας	30 ώρες
	Αυτοτελής μελέτη για την τελική γραπτή εξέταση	25 ώρες
	Σύνολο μαθήματος	100 ώρες
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	• Γλώσσα αξιολόγησης: Γαλλική • Μέθοδος αξιολόγησης: παρουσία στις παραδόσεις και συμμετοχή στις προτεινόμενες εργασίες και ασκήσεις 40 %, τελική γραπτή εξέταση 70%. • Κριτήρια αξιολόγησης: ακρίβεια, πληρότητα, στοιχειοθέτηση και δικαιολόγηση των απαντήσεων, συνοχή, δυνατότητα κριτικής ανάλυσης της ιστορικής πηγής. Τα κριτήρια αξιολόγησης παρουσιάζονται στους φοιτητές στην έναρξη του εξαμήνου.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ENSEIGNEMENT, FORMATION ANTONIOU, David (2011). <i>Écoles françaises en Grèce. Essai d'inventaire</i>, trad. du grec Marcel Durand, Athènes, CIREL [2009 pour l'édition grecque]. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Δαυίδ (1987-1989). <i>Τα προγράμματα της Μέσης Εκπαίδευσης (1833-1929)</i>, 3 τ., Αθήνα, ΙΑΕΝ. ____ (2012). <i>Δάσκαλοι - καθηγητές της γαλλικής γλώσσας στα ελληνικά σχολεία του 19^{ου} αιώνα. Βιογραφικά και εργογραφικά στοιχεία : Συμβολή στη διδασκαλία και διάδοση της γαλλικής γλώσσας και του γαλλικού πολιτισμού</i>, Διεθνές Κέντρο Έρευνας – La Fontaine, Αθήνα. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Χρήστος Ηρ. (2006). « Η Γερμανική Γλώσσα στην Ελληνική Εκπαίδευση (1931-2005) ». <i>Σύγχρονη Εκπαίδευση</i>, n° 144 : 38-60. BASCUÑANA, Juan García (1999). « L'institutionnalisation du FLE dans l'enseignement public espagnol après la loi Moyano (1857) : avatars et conséquences ». <i>Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde</i>, n° 23 : 108-123. BISQUERRA, Claude (2005). « Le statut du professeur de français en Italie (Abruzzes, 1860-1880) ». LEPINETTE, Brigitte – JIMENEZ, Maria Elena – PINILLA, Julia (dir.). <i>L'enseignement du français en Europe autour du XIXe siècle. Histoire professionnelle et sociale. Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde</i>, n° 33/34 : 169-186. BOWIE, Malcom (1992). « Les études françaises dans les universités britanniques : une esquisse ». <i>Littérature</i>, n° 87 : 77-87. CHERVEL, André (1988). « L'histoire des disciplines scolaires. Réflexions sur un domaine de recherche ». <i>Histoire de l'Éducation</i>, n° 38 : 59-119. ____ (1993). <i>Histoire de l'agrégation : contribution à l'histoire de la culture scolaire</i>, Paris, Institut national de recherche pédagogique et éd. Kimé. CHRIST, Herbert (2005). « Du Maître de langue au "Neuphilologe". La formation des enseignants de français en Allemagne au cours du 19e siècle ». LEPINETTE, Brigitte – JIMENEZ, Maria Elena – PINILLA, Julia (dir.). <i>L'enseignement du français en Europe autour du XIXe siècle. Histoire professionnelle et sociale. Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde</i>, n° 33/34 : 47-62.
--

- ΔΗΜΑΡΑΣ, Αλέξης (2007) [1973]. *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας.
- ΕΦΘΥΜΙΟΥ, Loukia (2011). « Histoire d'une cohabitation, histoire d'une collaboration : les personnels grec et français du Département de Langue et Littérature françaises de l'Université d'Athènes (1954-1991) ». PROSCOLLI, Argyro – ANASTASSIADI, Marie-Christine – FORAKIS, Kyriakos *et al.* (dir.). *Communiquer, échanger, collaborer en français dans l'espace méditerranéen et balkanique, Actes du 7e Congrès Panhellénique et International des Professeurs de Français*, Athènes, Université d'Athènes : 215-226.
- ____ (2015). *La Formation des francisants en Grèce : 1836-1982*, Paris, Publibook.
- ESPAGNE, Michel – LAGIER, Françoise – WERNER, Michael (1991a). *Philologiques*, t. 2 : *Le maître des langues, les premiers enseignants d'allemand en France (1830-1850)*, Paris, Éditions de la Maison des sciences de l'homme.
- ____ (1993). *Les chaires de littérature étrangère au XIXe siècle*, Paris, Cerf.
- ____ - WERNER, Michael (dir.) (1994). *Les études germaniques en France (1900-1970)*, Paris, CNRS Éditions.
- FINKENSTAEDT, Thomas - SCHOLTES, Gertrude (dir.) (1983). *Towards a History of English Studies in Europe*, Augsburg, I&I.
- FRIJHOFF, Wilhem – REBOUILLET, André (1998). *Histoire de la diffusion de l'enseignement du français dans le monde. - Le français dans le monde*, n° spécial : *Recherches et applications*, Hachette.
- GERBOD, Paul (1991). « L'Enseignement de la langue française en Angleterre au XIXe siècle (1800-1860) ». *L'Information historique*, vol. 53, n° 5 : 180-186.
- HASSLER, Gerda (2005). « Les maîtres de langues et la constitution de la philologie romane en Allemagne ». LEPINETTE, Brigitte – JIMENEZ, Maria Elena – PINILLA, Julia (dir.). *L'enseignement du français en Europe autour du XIXe siècle. Histoire professionnelle et sociale. Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde*, n° 33/34 : 22-46.
- MANITAKIS, Nicolas (2004). *L'essor de la mobilité étudiante internationale à l'âge des états-nations. Une étude de cas : les étudiants grecs en France (1880-1940)*, thèse de doctorat, EHES.
- ΜΑΣΤΟΡΑ, Μαρριάνθη-Ελισάβετ (2006). *Η επίδραση της γαλλικής γλώσσας και του πολιτισμού της Γαλλίας στα εκπαιδευτήρια της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας από της ιδρύσεώς της (1836) έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα*, διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΕΚΠΑ.
- MOMBERT, Monique (2006). *L'enseignement de l'allemand : XIXe-XXIe siècles*, Paris, INRP.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σήφης (2002). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια, Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση*, τ. Β' : *Μεταρρυθμιστικές προσπάθειες 1959, 1964, 1976/77, 1985, 1997/98*, Αθήνα, Gutenberg.
- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ-ΠΡΟΒΑΤΑ, Ελισάβετ (1994). *Η Γαλλική Γλώσσα στην Ελλάδα (τέλος ΙΗ' και ΙΘ' αιωνας)*, Αθήνα, Ίδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών.
- ΠΑΠΑΕΥΘΥΜΙΟΥ-ΛΥΤΡΑ, Σοφία – ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Αναστασία – ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΚΗ, Μαρία κ.ά. (2008). *Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. 56 Χρόνια Παρουσίας*, Αθήνα, Εκδ. Πανεπιστημίου Αθηνών.
- PROSCOLLI, Argyro (1998). « La Grèce. Caractéristiques du "plurilinguisme grec". Dimensions culturelles et sociales de l'enseignement des langues vivantes ». HERRERAS, José Carlos (dir.). *L'enseignement des langues étrangères dans les pays de l'Union européenne*, Peeters, Louvain-la Neuve : 221-244.
- ____ (2008). « Les efforts d'actualisation du Programme d'Études du Département de Langue et Littérature françaises de l'Université d'Athènes ». VLACHOPOULOS, Stefanos – GOGAS, Themistocles (ed.). *Foreign Language Teaching in Tertiary Education, Proceedings of the 2nd International Conference*, Ioannina, Carpe Diem : 27-41.
- PROST, Antoine (1968). *L'Enseignement en France 1800-1967*, Paris, A. Colin.
- PROVATA, Despina (2011). « Construction identitaire et enseignement du français en Grèce au XIXe siècle ». DIMADIS, Konstantinos (dir.). *Identities in the Greek world (from 1204 to the present day)*, 4th European Congress of Modern Greek Studies, Granada, 9-12 September 2010, Proceedings : 281-292.
- ROGERS, Rebecca (2006). « Les femmes dans l'enseignement des langues vivantes : éléments pour une histoire à construire ». *Études de linguistique appliquée*, n° 142/2, Paris, Klincksieck : 135-149.
- ΣΔΟΥΓΚΑ, Φανή (1991). *Η Μεθοδολογία της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*, διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ.

- THOMAS, Adèle (2005). « À la conquête d'un statut professionnel : les enseignants de français en Angleterre et leurs associations (1880-1914) ». LEPINETTE, Brigitte – JIMENEZ, Maria Elena – PINILLA, Julia (dir.). *L'enseignement du français en Europe autour du XIXe siècle. Histoire professionnelle et sociale. Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde*, n° 33/34 : 214-226.
- VERNEUIL, Yves (2005). *Les agrégés : histoire d'une exception française*, Paris, Belin, coll. « Histoire de l'éducation ».
- ΧΟΪΔΑ, Κονδυλία (2003). *Το μάθημα των γαλλικών στα ελληνικά σχολεία της μέσης εκπαίδευσης του ελεύθερου κράτους και του έξω ελληνισμού κατά τον 19^ο αιώνα: σκοπός, περιεχόμενο, οργάνωση, βιβλία, διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.*
- ΖΕΠΠΟΣ, Δημήτρης (2007). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας της γερμανικής γλώσσας στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 2002-2003*, διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
- ΖΙΩΓΟΥ-ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, Σιδηρούλα (1986). *Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893)*, Αθήνα, ΙΑΕΝ.
- ____ (2011b). « Γυναίκες και ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα : 19^{ος} και 20^{ος} αιώνες ». ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σήφης (επιμ.). *Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης*, Αθήνα, Gutenberg-Γιώργος & Κώστας Δαρδανός : 597-613.

II. RELATIONS INTERNATIONALES ET ACTION CULTURELLE

- CHAUBET, François (2006). *La politique culturelle française et la diplomatie de la langue. L'Alliance française*, Paris, L'Harmattan.
- COSTE, Daniel (dir.). *Aspects d'une politique de diffusion du français langue étrangère depuis 1945. Matériaux pour une histoire*, Paris, Hatier.
- FLITOURIS, Lampros (2004). *À la recherche d'une véritable politique culturelle internationale. La présence culturelle et spirituelle de la France en Grèce de la fin de la Grande Guerre aux années 1960*, thèse de doctorat, Université de Versailles Saint-Quentin-en Yvelines.
- ____ (2005). « L'Institut français d'Athènes pendant la Seconde Guerre mondiale ». *Guerres mondiales et conflits contemporains*, n°218/2 : 37-52.
- GUENARD, Annie (1998). « La politique culturelle française vis-à-vis des États balkaniques dans l'entre-deux-guerres ». *Balkan Studies*, n° 29/1 : 143-159.
- MARES, Antoine (1983). « Puissance et présence culturelle de la France. L'exemple du Service des Œuvres à l'étranger dans les années Trente ». *Relations Internationales*, n° 33 : 65-80.
- ORY, Pascal (1994). *La Belle Illusion. Culture et politique sous le signe du Front Populaire, 1935-1938*, Paris, Plon.
- PICARD, Emmanuelle (1999). *Des usages de l'Allemagne. Politique culturelle française en Allemagne et rapprochement franco-allemand, 1945-1963. Politique publique, trajectoires, discours*, thèse de doctorat, Institut d'Études Politiques de Paris.
- ____ (2009). « Les enseignants de français dans la diplomatie culturelle : perspectives archivistiques et scientifiques ». LE GOFF, Armelle (dir.). *Les hommes et les femmes de l'Université. Deux siècles d'Archives*, Paris, Institut nationale de la recherche pédagogique : 121-130.
- RENARD, Isabelle (2001). *L'Institut de Florence 1900-1920. Un épisode des relations franco-italiennes au début du XXe siècle*, Rome, École Française de Rome.
- VALENTI, Catherine (2006). *L'École française d'Athènes*, Paris, Belin.
- ΦΛΑΪΣΕΡ, Χάγκεν (2003). « Στρατηγικές πολιτισμικής διείσδυσης των μεγάλων δυνάμεων και ελληνικές αντιδράσεις, 1930-1960 ». ΦΛΑΪΣΕΡ, Χάγκεν. *Από τη Δικτατορία στον Εμφύλιο. Τομές και συνέχειες*, 2^η έκδοση, Αθήνα, Καστανιώτης : 87-120.